

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра «Філософії та суспільних наук» (№ 701)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

 Наталя БІЛЬЧУК

«28» серпня 2024 р.

СИЛАБУС ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

ВК1 Вибіркова дисципліна (з глибинних знань зі спеціальності)

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 033 Філософія

Освітня програма: Філософія

Форма навчання: денна, заочна

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Силабус введено в дію з 01.09.2024 року

Харків – 2024 р.

Сілабус з вибіркової навчальної дисципліни «Глобальні проблеми сучасного суспільства»
складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії за
спеціальністю 033 «Філософія»
« 28 » серпня 2024 р., – 17 с.

Розробники:

д-р. філос. наук, професор

Ольга ПРОЦЕНКО

д-р. філос. наук, професор ХАІ

Анатолій КУЗНЕЦОВ

канд. філос. наук, доцент

Наталя БІЛЬЧУК

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри 701

Протокол № 1 від « 28 » серпня 2024 р.

Завідувач кафедри д-р філос. наук, професор

Ольга ПРОЦЕНКО

1. Загальна інформація про викладачів

Проценко Ольга Петрівна,
доктор філософських наук, професор,
Викладає в університеті наступні дисципліни:
філософія; соціальна філософія; філософські
проблеми наукового пізнання; глобальні проблеми
сучасного суспільства; професійна етика та
комунікативна культура; етикет в культурі
спілкування.
Напрями наукових досліджень: філософська
антропологія, етика, філософія культури, естетика,
гносеологія, аксіологія

Кузнецов Анатолій Юрійович
доктор філософських наук, професор ХАІ,
Викладає в університеті наступні дисципліни:
«Філософія»; «Соціальна філософія»; «Глобальні
проблеми сучасного суспільства»; «Таємні символи
світових релігій».
Напрями наукових досліджень: ідентичність
соціального суб'єкта; філософія; методологія
наукового дослідження

Більчук Наталя Леонідівна,
кандидат філософських наук, доцент.
Викладає наступні дисципліни:
«Філософія»; «Історія філософії»; «Філософія: світ
людини»; «Філософія історії».
Напрями наукових досліджень: філософська
антропологія; екзистенціальна філософія;
філософсько-культурна спадщина України.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна –в залежності від навчального плану.

Обсяг дисципліни:

Загальна кількість кредитів ЄКТС – 5, у тому числі аудиторних – 62 годин для денної форми навчання (16 годин для заочної форми навчання), загальна кількість годин – 150. Розподіл аудиторного навантаження та часу на самостійну роботу визначається навчальним планом освітньої програми, до складу якого входить вибіркова дисципліна.

Форми здобуття освіти - денна,(заочна), дистанційна.

Дисципліна – вибіркова.

Види навчальної діяльності –лекції, практичні роботи, самостійна робота здобувача освіти.

Види контролю – поточний, модульний та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

Мова викладання – українська.

Необхідні обов'язкові попередні дисципліни (пререквізити) – для вивчення курсу, бажаною є наявність у здобувачів базових компетентностей з історії, філософії, логіки, соціології, етики, права, психології.

Необхідні обов'язкові супутні дисципліни (кореквізити) – Оскільки курс є вибірковою та спрямованим на розвиток загальних компетентностей, необхідних супутніх дисциплін не передбачено. Компетентності, набуті протягом вивчення курсу, можуть бути застосовані для аналізу різних аспектів сучасного стану суспільства та формування свідомої, активної, відповідальної громадянської та світоглядної позиції.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – сформувати уявлення про філософські підходи до аналізу глобальних проблем сучасності і способів їх розв'язання; прищепити вміння пов'язувати ці проблеми зі спеціальними знаннями в галузях економіки, екології, політології, права, глобального моделювання.

Завдання – формування базових знань про сутність глобальних проблем сучасного суспільства:

опанування теоретико-методологічними основами вивчення глобальних проблем та методикою їхньої класифікації;

ознайомлення з філософським аналізом глобальних проблем;

демонстрація значення для науки і практики філософського осмислення глобальних проблем сучасності.

Результатами навчання має стати отримання наступних компетентностей:

Після опанування дисципліни здобувач набуває наступні компетентності:

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК3. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК5. Здатність розв'язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

СК2. Здатність усно і письмово презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

СК3. Здатність застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

СК4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у вищій освіті.

СК5. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері філософії, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку філософії.

СК6. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері філософії, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

Очікується, що після опанування дисципліни здобувачем будуть досягнуті наступні результати навчання:

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів.

РН5. Планувати і виконувати теоретичні дослідження з філософії та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН6. Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці.

РН9. Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері філософії, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, застосувати ефективні методики викладання навчальних дисциплін.

Міждисциплінарні зв'язки:

Внутрішньо-кафедральні зв'язки: логіка, психологія, філософська антропологія та соціальна філософія, історія філософії, соціологія, феноменологія, етика та естетика, філософія права, філософія науки й релігії тощо.

Міжкафедральні зв'язки: навчальні дисципліни, предметом яких виступають логіка, теорія прийняття рішень, соціологія, право, історія, психологія, етика ділового спілкування, управління персоналом тощо.

4. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Науково-теоретичні виміри глобальних проблем сучасності.

ТЕМА 1. Глобальні проблеми сучасного суспільства як філософська дисципліна.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2-6 годин для денної форми навчання(1-2 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: Значення для науки і практики філософського осмислення глобальних проблем сучасності.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Основна проблематика та структура курсу. Понятійно-категоріальний апарат. Зміст основних понять «глобалізація», «глобалістика», «глобальні проблеми» та їх співвідношення. Локальний і глобальний виміри проблем людства. Взаємозв'язок глобальних та локальних проблем. Глобалізація локального.

- *Обсяг самостійної роботи здобувача: 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 години для заочної форми навчання)*

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

ТЕМА 2. Глобальні проблеми як феномен і об'єкт міждисциплінарних досліджень сучасної науки.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2-6 годин для денної форми навчання(1-2 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: Види глобальних проблем.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Багатозначність терміна «глобальні проблеми». Якісний та кількісний фактори визначення глобальних проблем. Особливості визначення глобальних проблем. Змістова диференціація понять: глобальні проблеми людства, глобальні проблеми цивілізації, глобальні проблеми сучасності, глобальні проблеми НТР. Основні види глобальних проблем. Сучасні інтерпретації витоків їх загострення, динаміки. Умовність класифікації. Основні підходи до класифікації.

- *Обсяг самостійної роботи здобувача: 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 години для заочної форми навчання)*

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

ТЕМА 3. Глобалізація як основна тенденція суспільного розвитку.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2-6 годин для денної форми навчання(1-2 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: Динаміка розвитку глобальних процесів.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Категорії «Проблемні зони» сучасного етапу розвитку цивілізації як прояв росту науково-технічного могутності і масштабів його втручання в природу. Характер протиріч сучасної цивілізації. Динаміка розвитку глобальних процесів.

- **Обсяг самостійної роботи здобувача:** 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 години для заочної форми навчання)

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

ТЕМА 4. Глобалістика як міждисциплінарний напрямок наукових досліджень.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4-12 годин для денної форми навчання (2-4 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: **Взаємодія суспільних, природничих і технічних наук в осмисленні глобальних проблем.***
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Глобальні процеси як феномен і об'єкт міждисциплінарних досліджень сучасної науки. Структура знання про глобальні проблеми. Взаємодія суспільних, природничих і технічних наук в їх осмисленні. Інтеграція наук і проблема загальнонаукового синтезу

- **Обсяг самостійної роботи здобувача:** 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 години для заочної форми навчання)

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

ТЕМА 5. Глобалістика як система наукового знання.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2-6 годин для денної форми навчання (1-2 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: **Філософська і наукова база для постановки, вивчення і розв'язання глобальних проблем сучасності. Організації та центри глобальних досліджень.***
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Історичні й теоретичні передумови виникнення глобалістики як науки. С. Подолинський, О. Чижевський, М. Кондратьєв, Л. Гумільов про системний зв'язок природних і суспільних явищ і процесів. Філософія космізму як предтеча філософії глобалізму. Учення В. Вернадського, Е. Леруа, П. Тейяра де Шардена про ноосферу — філософська і наукова база для постановки, вивчення і розв'язання глобальних проблем сучасності. Антропосфера, гідросфера, біосфера, етосфера, техносфера, соціосфера, ноосфера. Становлення теорії ноосферогенезу. Основні етапи становлення глобалістики та їх особливості. Неоднорідність ідейно теоретичних і методологічних основ глобальних досліджень. Організації та центри глобальних досліджень.

- **Обсяг самостійної роботи здобувача:** 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 годин для заочної форми навчання)

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

Модульний контроль 1

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 1 година*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

Змістовний модуль 2. Головні напрямки та підходи до дослідження глобальних світових проблем

ТЕМА 6. Методологічні засади глобалістики.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2-6 годин для денної форми навчання (1-2 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: **Філософські, загальнонаукові, спеціально наукові методології аналізу і розв'язання глобальних проблем сучасності.***
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Поняття методології. Філософські, загальнонаукові, спеціально наукові методології аналізу і розв'язання глобальних проблем сучасності. Глобалістична парадигма і стиль мислення. Плюралізм філософських методологій. Діалектика природи і історичний матеріалізм як методологія аналізу глобальних проблем сучасності (К. Маркс, Ф. Енгельс). Негативна діалектика (Т. Адорно, Ж.-П. Сартр) як методологія тотального критицизму. Можливості системно-структурного аналізу (Л. фон Берталанфі), праксеології (Т. Котарбинський), тектології (О. О. Богданов), структуралізму (К. Леві-Стросс, У. Еко, М. Фуко, Р. Барт, Ж. Деррида), «відкритого суспільства» і критичного раціоналізму (К. Поппер, П. Фейєрабенд, Д. Агасі, герменевтики (Г.-Г. Гадамер, П. Ріквор, Ю. Хабермас), філософії техніки (Х. Шельські, Ж. Еллюль) у тлумаченні глобальних проблем сучасності. Учення про ноосферу (В. І. Вернадський), екологію розуму (Г. Бейтсон), синергетичну модель самоорганізації природи і суспільства (І. Пригожин), коеволюцію (М. Мойсєєв) як методологічна база розв'язання глобальних проблем.

- *Обсяг самостійної роботи здобувача: 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 годин для заочної форми навчання)*

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

ТЕМА 7. Глобалізація як ключова проблема майбутнього світового розвитку.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2-6 годин для денної форми навчання (1-2 години для заочної форми навчання)*

- *Тема семінарського заняття: Культурологічне бачення глобалізації як тенденції до створення єдиної світової культури-цивілізації, зростаючої взаємодії і діалогу культур.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Міждисциплінарний Багатогранність поняття «глобалізація». Інтерпретації визначення глобалізації окремими дисциплінами. Соціологічні теорії глобалізації. Економічний образ глобалізації. Міжнародні відносини та безпека в епоху глобалізації. Культурологічне бачення глобалізації як тенденції до створення єдиної світової культури-цивілізації, зростаючого взаємодії і діалогу культур. Екологічні бачення глобалізації. Об'єктивні чинники глобалізації - політичні, економічні, виробничо-технічні, інформаційні, науково-технологічні, соціологічні, екологічні. Плюси і мінуси глобалізації. Взаємозв'язок питань глобалізації і пов'язаних з нею глобальних викликів. Еволюція ціннісних засад. Асиметричність чинників глобалізації та глобальних викликів.

- *Обсяг самостійної роботи здобувача: 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 години для заочної форми навчання)*

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

ТЕМА 8. Глобалізація і альтернативні рухи.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2-6 годин для денної форми навчання(1-2 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: Україна у контексті глобалізації.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Глобалізація, її наслідки для людини та суспільства. З. Бжезинській, велика шахова дошка. Е.Гідденс, минаючий світ, як глобалізація змінює наше життя. Глобалізація та локалізація як дві сторони одного й того ж процесу. Глобальна економіка, культура та влада. Захід фордизму як моделі розвитку. Глобальне суспільство споживання. Україна у контексті глобалізації. В. Мельник. Наслідки глобалізації для українського суспільства. Проблема народонаселення та екології. Межі росту, Печчеї та Р. Меддоуз. Кліматичні зміни та міграція населення. Статистика світових демографічних проблем та проблеми доступу до природних, економічних, освітніх, технологічних ресурсів. Трансформація науки, освіти. Проблема відчуження людини у інформаційному суспільстві. Концепція С.Капіци – про нелінійний приріст народонаселення та експоненту інформаційного обміну у суспільстві. Обмін площини держави на швидкість розвитку. Стратегія стійкого розвитку. Теорія катастроф.

Альтернативні соціальні рухи і концепції як реакції на кардинальні проблеми людського існування. Екологічна і антивоєнна проблематика нових соціальних рухів. Римський клуб і альтернативні моделі. Рух антиглобалістів, його витоки, зміст, перспективи.

- *Обсяг самостійної роботи здобувача: 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 годин для заочної форми навчання)*

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

ТЕМА 9. Глобалізація і майбутнє цивілізації. Прогностика як галузь знань.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4-12 годин для денної форми навчання (2-4 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: Співіснування культур, що знаходяться на різних ступенях розвитку. Врахування відмінностей в традиціях і менталітетах. Майбутнє людства і шляхи вирішення глобальних проблем.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Глобалістика і прогностика. Футурологія як філософія майбутнього. Прогностика і футурологія. Розвиток прогностики в Україні. Глобальне прогнозування. Соціальні, екологічні, економічні, політичні, науково-технічні прогнози. Термінологія прогностики. Пошукове і нормативне прогнозування. Парадокси прогностики. Горизонти прогнозування. Методи прогнозування, їхня класифікація. Методи експертних оцінок, екстраполяції і моделювання. Метод історичних аналогій. Сценарний метод. Метод «дерева цілей». Морфологічний аналіз. Типова методика побудови комплексного прогнозу. Проблема якості прогнозів. Алярмістські та апокаліптичні прогнози-попередження. «Ефект Едипа» як модель саморуйнування і самореалізації прогнозів. Глобальне прогнозування як необхідна передумова управління спрямованим розвитком.

- *Обсяг самостійної роботи здобувача: 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 години для заочної форми навчання)*

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

ТЕМА 10. Глобальні моделі сучасного світу.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4-12 годин для денної форми навчання (2-4 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: Основні моделі і проекти глобального розвитку.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Походження та характеристики систем глобального моделювання. Методологічні принципи системного аналізу та системного моделювання глобальних процесів. Моделі архітектури світової спільноти та сценарії еволюції сучасності. Перші спроби наукового прогнозування та побудова глобальних моделей світу. Моделі постіндустріального суспільства «загального добробуту» Д. Белла. «Футурологічний проект» суспільства «соціальної рівності» і «зростаючого дозвілля» Г. Кана та А. Вінера. Основні моделі і проекти глобального розвитку.

Обсяг самостійної роботи здобувача: 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 години для заочної форми навчання)

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

Модульний контроль 2

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1 година*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

Змістовний модуль 3. Соціально-практичні аспекти глобальних проблем сучасності.

ТЕМА 11. Сучасні держави в умовах глобалізації.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2-6 годин для денної форми навчання(1-2 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: **Вплив глобалізації на систему державного управління.***
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Суверенітет та глобалізація. Національні держави та глобалізація. Новий вимір «розподілений суверенітет». Трансформація інституту національної держави в умовах глобалізації. Домінування процесів уніфікації та диверсифікації. Дві основні тенденції трансформації національної держави в умовах глобалізації: стирання граней між традиційними етнічними групами та розмаїття суспільства. Вплив глобалізації на систему державного управління. Основні форми організації суспільного буття. Два виміри розуміння поняття «суспільство»: індивідуальний і соціальний. Проблема відчуження особистості. Шляхи подолання відчуження в контексті соціальної філософії. Соціальні проблеми сучасності: демографічна проблема, неписьменності, співвідношення між якісними та кількісними показниками освіти. Доступність медицини та якість життя. Демографічний вибух, неконтрольована урбанізація, криза великих міст, стихійна міграція. Сучасний вимір демографічної проблеми. Поняття «демографічна проблема». Гіпотеза Мальтуса. Якісні та кількісні показники демографічних проблем у сучасному світі. Основні виміри аналізу стану сучасного населення. Глобальність проблеми народонаселення. Шляхи вирішення демографічної проблеми. Інформаційне суспільство. Історичні типи суспільства та інформаційне суспільство як новий тип суспільства. Соціологічні концепції інформаційної цивілізації. Моделі розвитку інформаційного суспільства. Місце інформаційної цивілізації в історії світових цивілізацій. Ідея віртуальності в історії філософії і науки. Різні аспекти інформаційної трансформації людства. Проблема людини у віртуальній реальності. Проблема відчуження людини у віртуальному розвитку суспільства. Нова комунікативна ситуація – народження суспільства соціальних мереж. Проблема суспільства у соціальних мережах як спеціальна тема у гуманітарному знанні. Соціальні мережі та феномен комунікації. Культурний вимір у системі соціальних мереж. Етичні та правові сенси у контексті комунікаційних мереж.

- *Обсяг самостійної роботи здобувача: 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 години для заочної форми навчання)*

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

ТЕМА 12. Глобальні проблеми сучасності та міжнародні відносини

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2-6 годин для денної форми навчання(1-2 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: **Політичні аспекти глобальних проблем сучасного суспільства.***
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Інтерсоціальні проблеми їх класифікація. Інтерпретація постбіполярного світу. Ф. Фукуяма: кінець історії як зникнення цивілізаційного різноманіття. С. Гантінгтон: концепції зіткнення цивілізацій. Глобальний та локальний рівень міжнародних відносин. Порівняльний аналіз світових цивілізацій. Політичний консенсус в глобальному діалозі культур. Принципи політичного прогнозування. Принцип альтернативності прогнозування, принцип системності прогнозування, синтетично плюралістичний підхід, синергетичний принцип, принцип безперервності прогнозування, принцип верифікації. Основні етапи та методи прогнозування.

Комунікація як глобальна проблема сучасного світу. Феномен комунікації як предмет філософії. Актуальні проблеми соціальної комунікації. Комунікація та спілкування. Види та форми комунікації у системі соціальної практики. Спілкування як соціокультурний феномен. Віртуальна комунікація як соціокультурне явище. Екзистенціальний контекст комунікації у сучасному соціокультурному просторі. Топографія особистості: гра, почуття, життя, віра, надія, любов, тривога, щастя, свобода – сучасний контекст читання феноменів. Культура як основа соціальної комунікації. Культура та цивілізація – єдність та протистояння сенсів.

- ***Обсяг самостійної роботи здобувача: 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 години для заочної форми навчання)***

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

ТЕМА 13. Філософське осмислення економічних вимірів глобальних проблем.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2-6 годин для денної форми навчання(1-2 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: **Динаміка розвитку глобальних процесів.***
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Економічна взаємозалежність сучасного світу. Глобалізація як чинник трансформації соціально-трудових відносин. Еволюція ролі держави в економіці. Транснаціоналізація і економічний регіоналізм. Розвиток системи регулювання міжнародної торгівлі. Енергетична, сировинна та продовольча криза як виміри економічної проблеми. Світові економічні кризи.

- ***Обсяг самостійної роботи здобувача: 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 години для заочної форми навчання)***

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

ТЕМА 14. Суспільство і природа: глобальні проблеми сучасності

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 4-12 годин для денної форми навчання (2-4 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: **Філософські основи формування екологічного знання.***
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Взаємодія суспільства і природи в сучасному світі. Інтерпретація сфери взаємодії людини та природи як техносфера, біотехносфера, антропосфера, соціосфера. Ручне, машинне та автоматизоване виробництво в історії людства: періоди взаємодії суспільства і природи: привласнення, аграрний, індустріальний, ноосферний. «Ноосферна вітальність» (С. Кримський). Постановка проблеми виживання людства. Проблема навколишнього середовища в сучасності. Нераціональне природокористування та забруднення як основа сучасної екологічної кризи. Основні виміри екологічної кризи. Філософські основи формування екологічного знання. Екологічна свідомість, екологічна культура, екологічне суспільство.

- *Обсяг самостійної роботи здобувача: 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 години для заочної форми навчання)*

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

ТЕМА 15. Україна у світі глобальних трансформацій.

- *Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 2-6 годин для денної форми навчання (1-2 години для заочної форми навчання)*
- *Тема семінарського заняття: **Українське суспільство як суспільство ризику.***
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні*

Ціннісні зміни в українському суспільстві під впливом глобальних процесів. Українське суспільство як суспільство ризику. Етноконфесійні, політичні, економічні і соціальні процеси в Україні в контексті глобалістики. Трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації. Цивілізаційний вибір України. Світ і Україна в ХХІ ст.

- *Обсяг самостійної роботи здобувача: 4-6 годин для денної форми навчання (9-12 годин для заочної форми навчання)*

Опрацювання матеріалу лекцій та навчальних посібників. Формування питань до викладача. Підготовка до доповіді.

Модульний контроль 3

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 1 година*

Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю.*

Підготовка до модульного контролю.

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні.

7. Методи контролю

Поточний контроль (теоретичне опитування й розв'язання практичних завдань), модульний контроль (тестування за розділами курсу) та підсумковий (семестровий) контроль (іспит).

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

8.1 Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Робота на лекціях	0...1	8	0...8
Робота на практичних заняттях	0...5	8 (2 заняття на опрацювання однієї теми)	0...40
Виконання та захист семестрового завдання*	0...10	1	0...10
Модульний контроль	0...21	2	0...42
Усього за семестр			0...100

*В якості семестрового завдання викладач може запропонувати різні види роботи: аналіз першоджерел, презентація теми, ведення словника, написання наукової роботи, виступ на всеукраїнській конференції тощо.

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови здобувача освіти від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Під час складання семестрового іспиту здобувач освіти має можливість отримати максимум 100 балів.

8.2 Прийнята шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
1-59	незадовільно

8.3 Критерії оцінювання роботи здобувача освіти протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Виконати модульні тестування та захистити індивідуальні завдання. Мати хоча б фрагментарні, поверхові знання найважливіших розділів програми, лекційного курсу, сутність та зміст проблем сучасного логічного та критичного мислення. Можливі незначні труднощі з використанням науково-

понятійного апарату і термінології навчальної дисципліни, часткові труднощі з виконанням передбачених програмою завдань, неповне знайомство з рекомендованою літературою; заохочується прагнення логічно виразно й послідовно викласти відповідь.

Добре (75-89). Добре володіти основним матеріалом курсу. Виконати та захистити всі модульні, семестрові та самостійні завдання. Знати категоріально-понятійний апарат, вміти визначати проблематику та основні підходи до її вирішення, продемонструвати навички критичного мислення та логічного аналізу. Знання найважливіших робіт зі списку рекомендованої літератури.

Відмінно (90-100). Глибоке і систематичне знання всього програмного матеріалу і структури дисципліни, а також основного змісту і новацій лекційного курсу в порівнянні з навчальною літературою; виразне і вільне володіння концептуально-понятійним апаратом, науковою мовою і термінологією відповідної наукової галузі; публікація наукової роботи (тез, статей); знання основної і знайомство з додатково рекомендованою літературою; вміння виконувати передбачені програмою завдання; логічно коректний і переконливий виклад відповіді. Формулювати та відстоювати власні світоглядні позиції, розуміти суть та вести діалог із представниками інших культур.

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у «Положенні про академічну доброчесність».

10. Методичне забезпечення та інформаційні ресурси

Підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, конспекти лекцій, методичні рекомендації тощо, які видані в Університеті знаходяться за посиланням:

<http://library.khai.edu/>

1. Philosophy. Mythology. / A. J. Kuznetsov. – Kharkiv: National aerospace university “Kharkiv Aviation Institute”. 2021. – 216p.
2. Philosophy: texts for reading. Tutorial /S.Shyroka. – Kharkiv: National aerospace university “Kharkiv Aviation Institute”. 2021. – 92p.
3. Philosophy: basic concepts=Філософія :основні поняття : tutorial / A. Svyashchuk, S. Shyroka, A. Kuznetsov ; Min. of Education and Science of Ukraine, Nat. Aerospace Univ. named after N.Ye. Zhukovskiy "Kharkiv Aviation Inst.". – Kharkiv. – Nat. Aerospace Univ. named after N. Ye. Zhukovskiy "KhAI", 2016. - 62 p.
4. Етика ділового спілкування / В. О. Чернієнко, С. І. Широка, О. І. Гаплевська. [Текст] – Навч. посібник до самостійної роботи. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2012. – 65 с.
5. Проценко, О.П. Практична філософія: професійна етика та комунікативна культура[Текст]: навч. посіб. / О. Проценко. – Харків Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2021. – 80 с.
6. Соціально-політичні течії сучасності: навч. посіб. /В. О. Копилов, І. І. Ковальова, Л.А.Лобанова, С.Є. Чмихун та ін. / – Харків Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2010. – 184 с.

7. Філософія в тестах [Текст] : навч. посіб. / В. О. Чернієнко, Н. Л. Більчук, С. І. Широка, О. І. Гаплевська. - Харків : Нац. аерокосм.ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків, авіац. ін-т», 2018. - 220 с.
8. Філософія [Текст] : навч. посіб. / О.П. Проценко, Н. Л. Більчук, Л.А. Васильєва, О.І.Гаплевська, С.Є. Чмихун. - Харків : Нац. аерокосм.ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків, авіац. ін-т», 2021. - 120 с.
9. Чернієнко В.О. Філософія ідентичності соціального суб'єкта]: навч. посіб. / – Харків Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ин-т», 2014. – 80 с.

11. Рекомендована література

Базова:

1. Бебик В. М., Шергін С. О., Дегтярьова Я. О. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика: Навч. посіб. – К.: Університет Україна, 2006. – 208 с.
2. Буряк П.Ю., Гупало О.Г. Європейська інтеграція та глобальні проблеми сучасності: Навч. посібник. К.: 2012. – 336 с.
3. Глобалізація та політика національної безпеки: підручник /Під. Ред. П. Юхименко.– Київ: Центр навч. лит. 2021.– 408с.
4. Глобальні проблеми світу. Атлас. – К.: ДНВП “Картографія”, 2019. – 144 с.

Додаткова література:

1. Арутюнов В. Х, Глебова Т. В. Від учення В. І. Вернадського про ноосферу до ідеї «екологічного імперативу» // Постметодика. — 2001. — № 5-6. — С. 12-16.
2. Ананьїн В. О. Національна безпека українського суспільства в системі координат сучасного світу: навчальний посібник. / Ананьїн В. О., Пучков О. О., Міночкін А. І. – К.: ВІПІ НТУУ «КПІ», 2007. – 198 с.
3. Арон Реймон. Мир і війна між націями: Пер. з фр. –Київ: МП «Юніверс», 2000. – 688с.
4. Більчук Н.Л., Чмихун С.Є. ЗМІ як агент неявного примусу поведінкової культури // Гуманітарний часопис: зб. наук. пр./М-во освіти і науки України. Харків : Нац. аерокосм.ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків, авіац. ін-т», 2019. – № 1. – С.117-123.
5. Васильєва Л.А., Чмихун С.Є. Явище публічного дійства в реаліях соціального примусу інформаційного суспільства // Гуманітарний часопис: зб. наук. пр./М-во освіти і науки України. Харків : Нац. аерокосм.ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків, авіац. ін-т», 2019. – № 4. – С.97-108.
6. Гантінгтон С. П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / Пер. з англ. – Львів, 2006. – 474 с.
7. Глобалізація та глобальні проблеми сучасності : науково допоміжний бібліографічний покажчик / укладачі: І. О. Железняк, В. В. Косенко ; передмова В. В. Косенко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 354 с
8. Капітон В. П., Капітон О. В., П'ятун В.В. Філософія глобальних проблем сучасності: монографія. – Дніпропетровськ: ДДФА, 2010. – 374 с.
9. Кузнецов А.Ю. Методологічні контексти сучасного гуманітарного знання; монографія. Харків : Нац. аерокосм.ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків, авіац. ін-т», 2006. – 208 с.
10. Мануель Кастельс Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. –К.: Ваклер, 2007. – 304 с.
11. Михальченко М. І. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи /

- М. І. Михальченко. – Дрогобич : ВФ „Відродження”, 2004. – 488 с.
12. Музиченко Г. В. Концептуалізація державної політики країн пострадянського простору в умовах глобалізаційних змін [Монографія] / Г. В. Музиченко. – Одеса : Друкарський дім, 2012. – 394 с.
 13. Проценко О.П., Чмихун С.Є. Феномен агресії у проблемному полі соціо-гуманітарного знання // Наукове пізнання: методологія та технологія. 2023. - №2 (52). – С.13-19.
 14. Рудакевич О. М. Національна політична культура: теорія, методологія, український досвід: монографія. –Тернопіль: ТНЕУ, вид-во «Економічна думка», 2010. – 456 с.
 15. Томас Л. Фрідман. Світ плаский! Переклад з англ. Марічки Руденко. – Х.: Акта. 2008. – 676 с.
 16. Українське суспільство в умовах глобальних змін: цивілізаційний вимір. Монографія/ за заг. ред. проф. Панфілов О.Ю. – Х.: ВД «Інжек», 2015. – 240 с.
 17. Фукуяма Ф. Глобалізація безкрая / Ф. Фукуяма // І.– 2000. – № 19. – С. 36–42.
 18. Шайгородський Ю. Глобалізація: неминучість концептуальних змін //Політичний менеджмент. 2012. – №3. – С.64-75.
 19. Bartelson J. Three Concepts of Globalization / Bartelson J. // International sociology. – 2000. – № 2. – Vol. 15. – P. 180–196.
 20. Hirst P. Globalization in Question / P. Hirst , G. Thompson. – London : Polity. Press, 1996. – 227 p.
 21. Robertson R. Modernization, Globalization and the Problem of Culture in the World-Systems Theory / R. Robertson, F. Lechner // Theory, Culture & Society. – 1985. – № 2. – 103–117.
 22. Wade R. Globalization and its limits // Berger S., Dore R. (eds.) National diversity and global capitalism. Inthaca, NY, 1996. – P. 60-88.

12. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України – <http://irbis-nbuv.gov.ua>
2. Український інститут національної пам'яті. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.memorv.gov.ua/page/ukrainska-druga-svitova>
3. Національна бібліотека України ім. В. Вернадського. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/eb/ukr.html>
4. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korolenko.kharkov.com/>